

Toto PDF obsahuje kapitolu z knihy:

Marie Jelínková (ed.): *Lokální politiky integrace migrantů a jejich strukturální mechanismy.*

Srovnávací studie Česka, Slovenska, Německa a Belgie,

Praha: Karolinum 2023,

<https://doi.org/10.14712/9788024655307>.

7. Inspirativní postupy ke sdílení

(Marie Jelínková, Eva Valentová, Zuzana Številová, Corinne Huybers, Katsiaryna Viadziorchuk)

© Univerzita Karlova, 2023

© Marie Jelínková, Eva Valentová, Zuzana Številová, Corinne Huybers, Katsiaryna Viadziorchuk, 2023

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

<https://doi.org/10.14712/9788024655307.7>

7. Inspirativní postupy ke sdílení

Marie Jelínková, Eva Valentová, Zuzana Številová,
Corinne Huybers, Katsiaryna Viadziorchyk

Tato kapitola se svým pojetím liší od kapitol předchozích: poté, co byly představeny přístupy jednotlivých zemí, nabízí vybrané inspirativní postupy, které mohou být (alespoň částečně) přenositelné, a mohou tak poskytnout inspiraci těm, kteří hledají funkční nástroje a přístupy v oblasti lokální integrace migrantů.

Inspirativní postupy se často omezují na konkrétní situace a prostředí (Henderson et al. 2016) a vycházejí z kontextu dané země. Proto je nezbytné porozumět tomu, jak jsou dané praktiky zakotveny v národním a lokálním kontextu (Virkkala a Niemi 2006). Právě národní kontexty ze zemí, jejichž inspirativní postupy představujeme, jsme se snažili v předchozích kapitolách zprostředkovat pomocí podrobného popisu prostředí a koncepcí migračních a integračních politik. Doufáme, že lepší pochopení prostředí, ze kterého tyto postupy vzešly, bude užitečné pro všechny, kdo hledají inspiraci.

Nejprve představujeme praktickou metodickou příručku z České republiky: *Manuál lokální integrace migrantů v České republice*, která je určena zejména zaměstnancům krajských úřadů a měst. Poté představíme slovenskou dobrou praxi spočívající v práci s obcemi, které mají s integrací migrantů jen malé nebo žádné zkušenosti. Třetí příklad pochází z Německa a představuje migrační a integrační rady – politické orgány, jež fungují v Bavorsku (i v celém Německu) v rámci místní správy. Ty zastupují migranty, zprostředkovávají jejich potřeby a názory a zasazují se o jejich práva. Nakonec přibližujeme proces změny, kterým prošlo belgické město Mechelen, které se díky integrálnímu a inkluzivnímu přístupu stalo městem pro všechny „Mechelany“.

7.1 Manuál lokální integrace migrantů v České republice (Česko)

Stejně jako v ostatních středoevropských zemích se v České republice téma integrace migrantů postupně rozvíjí, a to zejména ve velkých městech. Ani tam se však tato agenda obvykle neřeší komplexně, ale hlavně v rámci dílčích oblastí (nejčastěji sociální či vzdělávací politika). Aktéři, kteří se snaží zabývat touto problematikou důkladněji, postupně zapojují do spolupráce další subjekty. Není to snadné a často trvá dlouho, než se dosáhne dílčího úspěchu.

Úředníci místní samosprávy se proto začali dotazovat na základní informace z oblasti integrace migrantů na místní úrovni, zajímali se také o nápady a návrhy, které by mohli ve své praxi uplatnit a doporučit spolupracujícím resortům. Na základě této poptávky ze strany místních úřadů vytvořilo Sdružení pro integraci a migraci s partnery publikaci *Manuál lokální integrace migrantů v České republice*¹¹⁴, která má sloužit jako pomůcka pro místní úředníky a zájemce o problematiku integrace migrantů.

Manuál přibližuje integraci migrantů na lokální úrovni prostřednictvím jednotlivých témat (např. služby migrantům, vzdělávání, přístup ke zdravotní péči) tak, aby se kraje a obce mohly s tématem seznámit a zahájit integrační aktivity podle svých možností a potřeb. Je určen primárně zaměstnancům krajských a městských úřadů, místním politikům a ostatním pracovníkům, kteří s tématem migrace přicházejí do kontaktu. Každá z dvanácti kapitol¹¹⁵ představuje konkrétní problematiku z pohledu legislativy, možných projektů, úspěchů a problémů, s nimiž se mohou místní úřady nebo migranti potýkat. Manuál také obsahuje řadu praktických rad a konkrétních návodů pro čtenáře, kteří nemají s tématem integrace žádné předchozí zkušenosti. Kapitoly se skládají z vyjímatelných očíslovaných listů (infosheetů) různého rozsahu, které lze studovat jednotlivě či v rámci větších celků a jež lze použít jako samostatný podkladový materiál pro schůzky, jednání či prezentace. Manuál díky své struktuře i svému provedení umožňuje rychle přecházet mezi

114 Vybrané kapitoly Manuálu jsou k dispozici v angličtině na: https://www.migrace.com/en/regulation/mesta-a-inkluzivni-strategie/integracni_manual.

115 Manuál obsahuje kapitoly: Rámec a aktéři integrace migrantů v ČR; Samospráva jako poskytovatel a příjemce dotací; Strategické řízení integrace v samosprávě; Integrace na obecní úrovni; Komunikace s většinou společnosti; Komunikace s migranty; Vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem; Zaměstnanost; Sociální oblast; Zdravotnictví; „Uprchlíci“ – specifický režim mezinárodní ochrany; Bezpečnost.

jednotlivými tématy podle zájmu či potřeby a propojovat různé oblasti související s integrací migrantů.

Manuál je koncipován jako ucelený, a přitom stručný a jasný soubor návodů, jak řešit integraci migrantů z hlediska zákonných požadavků, s respektem k místním specifikům a ku prospěchu všech osob žijících v České republice.

7.2 Jak zapojit obce, které s integrací migrantů nemají zkušenosti (Slovensko)

Města a regiony na Slovensku mají s integrací migrantů velmi málo zkušeností. Migrantí jsou do značné míry pro obce neviditelní, neboť se svými problémy běžně na obecní úřad nepřicházejí. V důsledku toho obce tématu integrace migrantů nevěnují téměř žádnou pozornost.

První kroky slovenské organizace Liga za lidské práva a jejích místních partnerů při snaze o podporu lokální integrace migrantů na Slovensku v rámci projektu KapaCITY¹¹⁶ tak spočívaly v navázání spolupráce s obcemi ochotnými pracovat na problematice migrace. Oslovila tři města, jeden kraj a Unii měst Slovenska (zastřešující organizace pro města a obce na Slovensku), které byly ochotny se této migraci věnovat a spolupracovat. Cílem prvotních aktivit bylo seznámit je s problematikou a migranty na jejich území, poskytnout jim komplexní informace o populaci migrantů a naučit je samostatně vyhledávat a analyzovat data a informace. Liga pro každou obec zapojenou do projektu vypracovala zprávu, která obsahovala podrobné statistiky a popis populace migrantů žijících v obci (např. Kadlečíková 2018). Pro obce byly tyto informace většinou nové a velmi poučné.

Projekt se dále soustředil na včasné navázání spolupráce s místními politickými představiteli a představiteli samospráv s cílem vybudovat důvěru, najít „ambasadoři“¹¹⁷ a zabránit dezinformacím o projektových aktivitách. Radám a zastupitelstvům byla v každém zapojeném městě/regionu předložena vypracovaná zpráva spolu s projektovými aktivitami,

116 Více viz Projekt KapaCITY – KapaCITY – podpora integrácie cudzincov na lokálnej úrovni (2018–2020) dostupné z: <https://www.hrl.sk/sk/co-robime/projekty/aktualne-projekty/kapacity-podpora-integracie-cudzincov-na-lokalnej-urovni->

117 Pojmem „ambasadoři“ myslíme osoby, které se o problematiku zajímaly a pracovaly na ní v rámci obce jako „obecní koordinátoři“, působily také jako styční důstojníci mezi projektem a obcí.

což posílilo vzájemnou důvěru mezi zúčastněnými aktéry. S obcemi bylo podepsáno memorandum o spolupráci, ve kterém byly popsány úkoly a povinnosti každé ze stran. Liga obcím nabídla možnost uhrazení nákladů na zaměstnance, kteří spolupracovali na projektu, a to proto, že obcím často chybějí na integraci migrantů finance pro zajištění dostatečné kapacity úředníků.

Dalším krokem bylo poskytnutí školení a nástrojů, které pomohly migranty v jednotlivých obcích zapojit. Byla také uspořádána seznamovací setkání migrantů s obcemi. V každé obci byli najati interkulturní pracovníci, kteří působili jako prostředníci mezi migranty a obcí. Důraz byl kladen na posílení postavení a aktivizaci migrantů na komunální úrovni, což zahrnovalo poskytování informací o úloze a povinnostech obcí a vytvoření trvalého rámce pro pravidelná setkání mezi obcemi a migranty. Nicméně bez zřízení stálých poradních orgánů, které jsou financovány obcemi, se budoucí setkání nebo jiné formy kontaktu mezi migranty a obcemi ukázaly jako dlouhodobě neudržitelné.

Velká pozornost byla také věnována komunikaci. Obce ve většině případů nevědí, jak o migraci a integraci komunikovat, a proto o nich nemluví. Liga proto poskytla obcím potřebné znalosti, jak tato témata představit místním obyvatelům. Zpočátku se obce komunikace o migraci obávaly, protože toto téma často představuje živnou půdu pro konflikty a dezinformace. Liga se proto zaměřila na narativy, rámování a fakta, která lze použít. Najala si agenturu, která obcím pomáhala s rozvojem komunikačních dovedností a strategií.¹¹⁸ Do těchto aktivit se zapojili rovněž samotní migranti, kteří byli vyškoleni k tomu, jak sdělit veřejnosti své individuální příběhy i svá očekávání a aspirace. Spolupráce s agenturou se ukázala být velmi přínosná.

Přesto zůstává několik výzev, jako je vícejazyčná komunikace s migranty nebo zapojení migrantů do interakce na místní úrovni. Do budoucna je potřeba do těchto otázek investovat více úsilí.

Doporučení Ligy na základě podnětů obcí/regionů s malými zkušenostmi s integrací migrantů jsou následující:

- V tak ožehavé otázce, jako je migrace, je zásadní investovat do spolupráce s místními samosprávami, starosty a dalšími představiteli obcí s cílem vysvětlit jim tuto problematiku a zajistit podporu.
- Stanovit integrační „ambasatory“.

---

118 Byla vytvořena komplexní komunikační strategie a obce absolvovaly školení v oblasti komunikace (Neuropea & HRL 2020).

- Jasně rámovat integraci migrantů. I lidé v klíčových pozicích jsou ovlivněni obrázky v médiích a migrační hysterií. Je proto důležité vysvětlit, o jakou problematiku se jedná, jaké jsou záměry a cíle, a odstranit všechna možná nedorozumění (migrační „krize“ vs. potřeby trhu práce). Pomáhat najít společné zájmy (např. ubytování pracovníků-migrantů).
- Seznámit se s pracovní kulturou/cyklem obce a plánovat aktivity s ohledem na tyto skutečnosti.
- Zajistit dostatečné finance pro realizaci integračních opatření (vč. zajištění dostatečných personálních kapacit).
- Naučit se komunikovat o migrantech s místními obyvatelstvem. Důležité je identifikovat společná témata a příběhy, které propojí migranty s místními obyvateli, a rozpoznat motivaci obcí, která by je přiměla začít o migraci komunikovat.
- Vypracovat komunikační plán v každé obci, ideálně s takovým časovým předstihem, aby vznikl prostor pro vyzkoušení společné komunikační kampaně. I když mohou dobře fungovat i národní narativy, je důležité si uvědomit místní kontext, který může hrát v komunikaci důležitou roli.
- Poskytnout obcím potřebné nástroje (např. informační materiály, školení, znalosti o tom, jak zapojit a angažovat migranty na svém území, webové stránky s důležitými informacemi, kontakty na interkulturní pracovníky a komunity migrantů).

7.3 Integrační a migrační rady v Bavorsku (Německo)

Integrace lidí s migračním původem může být úspěšná, pouze pokud jsou bráni vážně a jsou zapojeni do rozhodovacích procesů. V Německu se v tomto ohledu nejvíce osvědčily dobře fungující integrační a migrační rady.

Rady působí ve smyslu participativní demokracie několika způsoby. Na jedné straně jsou migranti prostřednictvím své práce v Radách přímo zapojeni do místní politické práce. Na straně druhé Rady zastupují heterogenní sociální skupinu, která jinak nemá v obcích žádné nebo jen malé zastoupení. Kromě toho Rady otevírají cestu přistěhovaleckým sdružením, sítím a komunitám, k nimž předtím neměla místní samospráva a politici téměř žádný přístup.

Pro úspěšné fungování Rad je důležité koordinovat a podporovat jejich práci a vytváření sítí, zastupovat jejich zájmy na státní a spolkové

úrovni a předávat know-how a osvědčené postupy. Role zastřešující organizace je při plnění těchto úkolů zásadní. Práce organizace AGABY v Bavorsku (a dalších zastřešujících organizací v Německu¹¹⁹) je založena na principech reprezentace, participace a posílení postavení.

Studie ukazují, že práce Rad poskytuje migrantům a lidem s migračním původem lepší přístup ke zdrojům v obci, zajišťuje mezikulturní výměnu a otevřenost, přispívá ke spokojenému soužití a slouží jako platforma pro posílení postavení migrantů v jejich politické angažovanosti (Wilmes 2018). V Německu se tak integrační a migrační rady staly nepostradatelným prvkem, který do místního politického rozhodovacího procesu vnáší zájmy obyvatel s migračním původem.

7.4 Mechelen: cesta k inkluzivnímu městu (Belgie, Vlámsko)

V roce 2005 mělo vlámské město Mechelen velmi špatnou pověst (bylo označováno za tzv. „Chicago z Dijle“), která byla způsobena existencí chudých čtvrtí, veřejným nepořádkem a velkým pocitem nejistoty místních obyvatel. Obyvatelé Mechelenu nebyli „hrdí“ na své město a celkově převládal pocit nedůvěry v politiku a místní samosprávu. Věci se musely změnit, a také se změnily. Městská rada a starosta radikálně změnili svůj přístup. Politika nyní stojí na třech pilířích: bezpečnost, obnova města a inkluze. Město finančně podpořilo oblast prevence a bezpečnosti: např. posílením policejních složek, instalací kamer a pouličních lamp, realizací projektů v oblasti obnovy a investicemi do pracovníků v první linii či kultivací veřejných prostranství. Hlavní transformační silou města Mechelen je však inkluzivní vize. Tato vize spočívá v:

- pevné antidiskriminační politice (např. ve městě je kontaktní místo, na kterém mohou občané podávat oznámení nebo stížnosti týkající se rasismu a diskriminace¹²⁰, město je členem Evropské koalice měst proti rasismu¹²¹ a má desetibodový akční plán proti rasismu¹²²);

119 Více viz webové stránky Der Bundeszuwanderungs- und Integrationsrat (Německá spolková rada pro imigraci a integraci), k dispozici na: <https://bzi-bundesintegrationsrat.de/mitgliedsverbaende/>.

120 Více viz: <https://www.mechelen.be/tegenracisme/racisme-melden>.

121 Více viz: Evropská koalice měst proti rasismu, <https://www.eccar.info/en/mechelen>.

122 Více viz: <https://www.mechelen.be/tegenracisme>.

- důrazu na sociální mix na různých úrovních (sousedství, vzdělávání, sportovní aktivity...);
- pozitivním diskurzu o rozmanitosti, díky kterému je vnímána jako přidaná hodnota. „Mechelen je inkluzivní společnost, ve které jsou rozdíly uznávány, tolerovány a respektovány, nikoliv však bez omezení. Navrhujeme legislativu a klíčové hodnoty, o kterých nelze vyjednávat. Mechelen vidí hodnotu právě v diverzitě. Vycházíme z myšlení rozmanitosti a čerpáme z bohatství odlišnosti, abychom objevili to, co lidi spojuje. Klíčové je pro nás společné soužití.“¹²³

V Mechelenu se říká: „Všichni jsme z Mechelenu“, což znamená, že obyvatelé možná nesdílejí společnou minulost, ale sdílejí budoucnost svého města. Město se snaží vytvářet prostředí, v němž je obecně přijímáno, že diverzita je realitou a součástí společnosti. Každý obyvatel má povinnost začlenit se do nového a hyperdiverzního Mechelenu 21. století. Město zaujímá kritický a otevřený postoj k tradicím, postupům a strukturám, zpochybňuje je, nevyhýbá se citlivým otázkám a podporuje dialog a společenskou diskuzi.

Každý obyvatel Mechelenu má komplexní identitu: lidé nemusí volit mezi tím, zda jsou muslimové, Vlámové, rodilí Mechelané, španělsky mluvící nebo homosexuálové. Městská politika podporuje hrdost obyvatel na jejich komplexní identitu, jejíž různé stránky mohou svobodně projevovat. Mechelen se neskládá ze 136 různých komunit; má jednu komunitu, která zahrnuje téměř 90 000 jednotlivců s komplexní identitou.

Rozmanitost v Mechelenu postupně mění svůj charakter. Přibližně do 90. let 20. století žily ve městě dvě velké skupiny: rodilí obyvatelé Mechelenu a Maročané. Dnes je obyvatelstvo města pestrobarevnou směsicí a rozmanitost se zvyšuje i v rámci jednotlivých komunit. Osobní realitu „migrantů“ stále méně reflektují stereotypy. Strategie zaměřené pouze na cílové skupiny (kategorický přístup) tak přestávají být aktuální, přínosné a legitimní. Od roku 2013 tak městská rada v Mechelenu rozvíjí opačnou strategii. Místo definování rozdílů a vylučování lidí na základě odlišnosti se snaží posilovat společnou identitu, což je navíc jádrem městského života: „my společně v rozmanitosti“.

Cílem je inkluzivní město, které klade důraz na integrační mainstreaming. V komunikaci a vnímání Mechelenu zaujímá diverzita ve všech svých podobách významné místo. Je potřeba, aby všechny oblasti

123 Pracujeme na diverzitě: Vize a poslání města Mechelen, 2008.

politiky, služby města a partneři tento inkluzivní přístup podporovali. Město Mechelen však neprosazuje pouze inkluzivní přístup. Uvědomuje si, že inkluzivní politika musí jít ruku v ruce dalšími politikami a uznává potřebu některých (opatrně volených) exkluzivních (kategorických) opatření. Jedním z principů diverzity je skutečnost, že každý se může na utváření společnosti podílet a měl by mít možnost aktivně se zapojit. Proto je vhodné používat částečně kategorický (tj. na určité skupiny zaměřený) přístup, neboť umožňuje bojovat proti znevýhodnění a vyloučení a určitým cílovým skupinám poskytuje větší příležitosti k participaci.

Strategické řízení na úrovni města pak podporuje koordinovaný a konzistentní přístup při realizaci politiky integrace a rozmanitosti. Rozvoj průřezových agend a větší přehled o průnicích mezi různými politikami a politickými cíli činí integrační politiku účinnější a efektivnější (snadno lze odhalit výzvy, příležitosti či potenciální partnery), městské iniciativy tak mají větší dopad.

Bibliografie

- HENDERSON, Donna Henderson, Andrea PAVLICKOVA a Leo LEWIS, 2016. Scalability and Transferability of Good Practices in Europe: What does it Take? *International Journal of Integrated Care* [online]. 16(6), 191. ISSN 1568-4156. Dostupné z: doi: 10.5334/ijic.2739.
- KADLEČÍKOVÁ, Jana, 2018. *Cudzinci v Bratislave* [online]. 2018. B.m.: Centrum pre výskum etnicity a kultúry. Dostupné z: <https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/154-Integracia-cudzincov-v-Bratislave.pdf>.
- NEUROPEA & HRL, 2020. *Ako komunikovať témy migrácie a integrácie cudzincov na regionálnej úrovni, príručka pre samosprávy (How to Communicate on Migration and Integration of Foreigners at Regional Level, a Guide for Local Governments)* [online]. B.m.: Neuropea, s.r.o., KapaCity project. Dostupné z: https://www.hrl.sk/userfiles/files/1010-Strategia_HRL_final_krat.pdf.
- VIRKKALA, Seija a Kristiina NIEMI, ed., 2006. *Peripheral Localities and Innovation Policies: Learning from good practices between the Nordic Countries* [online]. B.m.: Chydenius Institute – Kokkola University Consortium, University of Akureyri Research Institute, NIFUSTEP, Royal Institute of Technology (KTH), University of Southern Denmark, Nordregio. Dostupné z: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:707103/FULLTEXT01.pdf>.
- WILMES, Bernhard, 2018. Politische Partizipation von Migrantinnen und Migranten. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-migration/247685/politische-partizipation>.

<https://doi.org/10.14712/9788024655307.7>